

Maden Mevzuatının Yatırımlara Etkisi

Av.Prof.Dr. Mustafa TOPALOĞLU, YMM
Özyeğin Üniversitesi/Topaloğlu Avukatlık Bürosu

Madencilik Yatırımları ve Hukuki Sistem

2

- Gerek yerli gerekse yabancı yatırımları madencilik sektörüne teşvik eden (*investment incentive*) bazı faktörler vardır.
- Bunlar:
  - -Ekonomik ve politik istikrar,
  - - Yetişmiş iş gücü temini,
  - - Vergi ve mali sistem,
  - - Çevre ve özel koruma alanları,
  - - Kesin ve belirlenebilir idari karar ve yargı yorumları,
  - - Hukuki sistem

Madenciliği Teşvik Edecek Kanununun Özellikleri

3

- Madenciliği teşvik eden modern maden kanunlarında ve uygulamalarında hukuki sistem aşığıdaki ilkeleri içerir.
- Esasen bunlar aynı zamanda sürdürülebilir madenciliğin de ilkeleridir.
- Bunlar;
  - -maden haklarının güvenliğinin sağlanması,
  - -şeffaf ve işler bir maden idaresinin oluşturulması,
  - - adil ve istikrarlı bir mali rejimin gerçekleştirilmesi,
  - -toplumu geliştirme projelerine işlerlik kazandırılması.

Maden Haklarının Güvenliği/Ruhsat Güvencesi

4

- Maden hakları **mülkiyet hakkı gibi** güçlü bir niteliğe sahip olmalıdır.
- Maden hakları kazanılması kadar, durdurulması ve iptal edilmesi, **belirli kurallara bağlı kalmalıdır.**
- Ruhsat iptalleri ancak çok istisnai hallerde söz konusu olmalıdır.
- *Maden hukuku dizgesi*, bir yandan maden hakkı sahiplerinin ruhsata sahip olmaktan doğan **haklı beklentileri** ile madenlerin işletilmesi ve korunmasından doğacak **kamu yararı** arasında denge kurmalıdır.

Makul Bir Ruhsat/İzin Süresi ve Temdit Prosedürü

5

- Maden ruhsatlarının süresi ve bu süreyi uzatma (temdit) prosedürü de maden haklarının güvenliği ile yakından ilgilidir.
- Orta veya büyük ölçekte bir maden işletmesi için arama ve geliştirme faaliyetleri on yılı aşan süre gerektirmektedir.
- Arama aşamasının kısa tutulmasının maden işletmeleri için caydırıcı bir etki yaptığı açıktır.
- Takdir yetkisi, arama ruhsatından işletme ruhsatına geçiş ve ruhsat temditinde mümkün olduğunca dar tutulmalıdır.
- Ancak maden varlığı belirlendiği halde onu atıl bırakılmasına neden olacak bir süre belirleme mekanizması da maden hukukunun kamuya yararlılık niteliğiyle bağdaşmaz.

Maden Haklarının Devri ve Teminat İşlemlerinde Kolaylık

6

- Maden haklarının güvenliği bakımından önemli olan diğer nokta, maden haklarının kolayca devredilebilmesi ve rehin-ipotek işlemlerine konu olabilmesidir.
- Bu şekilde madencilik sektörüne yatırım yapan şirketler finans sorunlarını çözüme olanaklarına kavuşacaklardır.
- Ruhsat devirlerinde kamu otoritelerinin takdir haklarının azaltılması, ticari hayatın gerektirdiği sürati sağlar.
- Ayrıca maden şirketlerinin hisse devir işlemleri herhangi bir izne tabi olmamalıdır.
- Devir ve teminat işlemleri için ayrı bir devir bedeli alınmamalıdır.

İzin Süreçlerinin Tek Elde Toplanması (One-Stop Agency)

7

- Madencilik izinlerinin verilmesi birçok kamu kurumunu ilgilendiren bürokratik işlemleri gerektirmektedir.
- Bu işlemleri yapacak ve organizasyonu sağlayacak ayrı bir “maden bakanlığı” kurulmalı, tek elden yönetim (one-stop agency) ilkesinin yürürlüğe geçirilmesi uygun olur.
- Ayrıca mümkün olduğunca izinler maden idaresi tarafından verilmeli, sistem optimizasyonu sağlanarak diğer kurumlara mükerrer görüş sorulması usulünden vazgeçilmelidir.
- E-maden uygulaması bir an önce hayata geçirilmeli ve kapsamı genişletilmelidir.

Maden Arazisine Erişim (Access to Mining Land)

8

- Çoğu zaman madenler yüksek rakımlı ve özel mülkiyetinin bulunmadığı kamusal arazilerde bulunduğu için sorun yaşanmaz.
  - Ancak tarım alanlarında ve özel mülkleri kapsayan alanlarda ruhsat sahibi ile mülk sahibi arasında bir çatışma yaşanması kaçınılmazdır.
  - Bunun için arazi için kamulaştırma yol ve mecra için irtifak hakkı kurulması gerekir.
  - Kamulaştırma ve idari irtifak tesisi uzun zaman aldığı için madencilik için acele kamulaştırma ve irtifak hakkı imkanı sağlanmalıdır.
  - Bu süreç için kamu yararı kararı alınması ve başlangıç işlemlerinin kısa bir sürede sona ermesi ngrlmelidir.
- Bolivya'da madencilikte kamu yararı kararı aranmamaktadır.

İstikrarlı Bir Hukuki Yapı ve Tahkim

9

- Maden idarelerinin maden işletmelerine kontrol ve müdahaleleri, öngörülebilir nitelikte ve açık olmalıdır.
- Hukuki yapı, madencilğe yatırım yapanlar için **keyfi uygulamalardan uzak**, önceden öngörülebilir bir ortam sağlamalıdır. Örnek Şili uygulaması
- Maden uyuşmazlıklarını çözmekte uzmanlaşmış özel mahkemeler ve maden uyuşmazlıklarına özgü yargı usulü belirlenmelidir.
- Maden uyuşmazlıklarında tahkim ve yargı dışında alternatif çözüm yöntemlerine işlerlik kazandırılmalıdır.

Rekabetçi ve Adil Bir Mali Rejim Oluşturulması

10

- İdeal mali rejim, madencilik yatırımları için öngörülen bütün mali yükleri ülkenin yatırım çekme kabiliyetini engellemeyecek şekilde açık ve kesin olarak belirleyen rejimdir.
- Madencilik yatırımları için makul bir devlet hakkı, orman izni ve diğer izinler için makul bir ücret öngörölmelidir.
- Madencilik yatırımının başlangıcında yatırım istisnası ve muafiyeti tanınmalıdır.
- Bazı ülkeler madencilik yatırımlarına cazibenin arttırılması düşüncesiyle yatırım süresi boyunca mali mevzuat hükümlerinin sabitlenmesi konusunda maden kanunlarına hükümler koymaktadırlar.

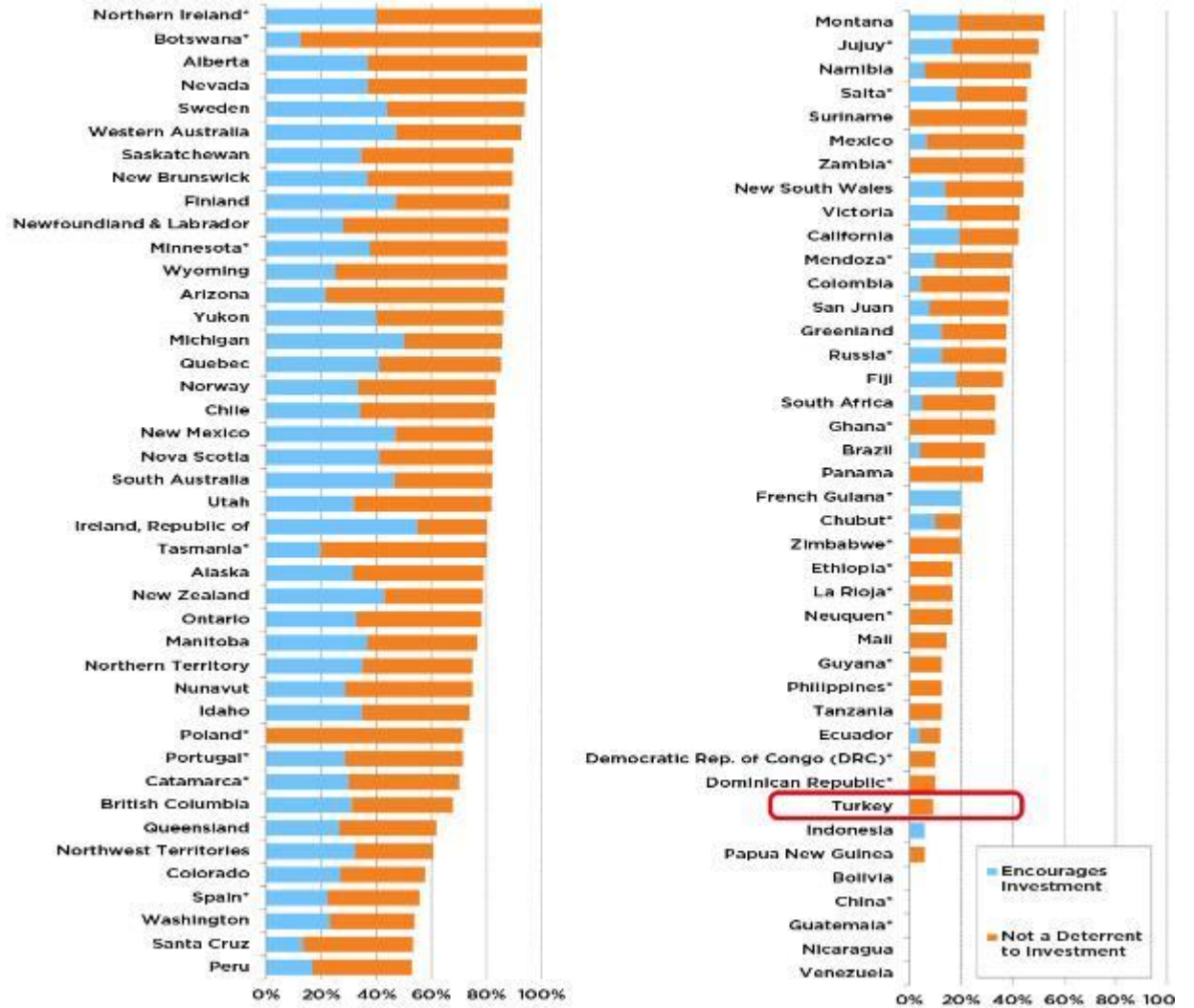
Yerel Toplumun Güçlendirilmesi (*Community Development in Mining*)

- Maden firmaları sosyal sorumluluk adı altında yerel toplumun refahını artıracak projeler uygulamaktadırlar.
- “*Sosyal onay*” da denilen madencilikten etkilenen yerel toplumun güçlendirilmesi için IFC, OECD ve Dünya Bankası tarafından da desteklenen Ekvator Prensipleri oluşturulmuştur.
- Uluslararası kredi alınabilmesi için ÇED dışında SED(*Sosyal Etki Değerlendirmesi*) de istenilmektedir.
- Madencilik firmaları yerel toplumla Yerel Toplumun Geliştirmesi Anlaşması (*Community Development Agreement*) imzalamaktadırlar.
- 1980’lerden sonra modern maden kanunlarına yerel topluma madencilikten daha fazla pay verilmesi, onlara daha çok söz hakkı verilmesi gibi hükümler konulmaktadır.

Türk Maden Hukuku Sisteminin Dünyadaki Sıralaması

(Fraser Institute, 2018)

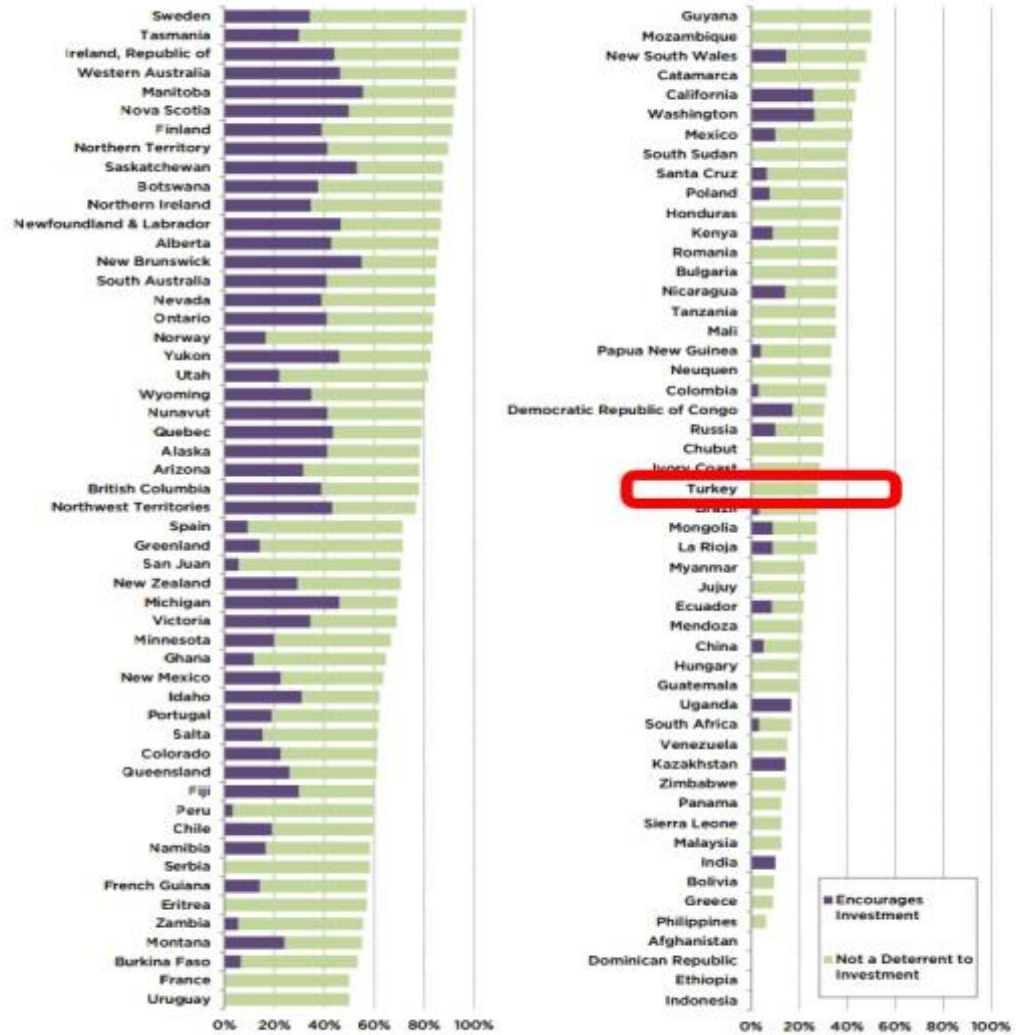
Figure 17: Legal System

Türk Maden Hukuku Sisteminin Dünyadaki Sıralaması

(Fraser Institute, 2016)

Figure 18: Legal System

Maden Kanunu Değişikliğinin Sektöre Etkisi (Fin Örneği)

14

- Dünyada genel eğilim, madencilik sektörü açısından çekici bir yatırım ortamının sağlanmasıdır.
- Doğal olarak hukuki alt yapı ve maden bürokrasisinin yaklaşımı çok önemlidir.
- Küresel olarak maden kanunu reformunun madencilik sektörüne nasıl olumlu etki ettiğinin en önemli örneği Finlandiya'dır.
- 2011 yılında değişen Fin Maden Kanunu bu ülkeyi dünya sıralamasında onunculuktan ikinciliğe yükseltmiş ve
- Madencilik sektörünün bir önceki yıla göre %11 büyümesine neden olmuştur.

Madenci Dostu Uygulamalar ve New Ekstraktivizm

- Dünya madenciliğinde ilk üçte yer alan Avustralya, ABD ve Kanada'da yüz yılı aşan eski maden kanunları bulunmasına rağmen madencilikte sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak diğer mevzuatlarını yenilemişler ve madenci dostu yaklaşımlarıyla iyi bir yatırım ortamı sağlamışlardır.
- Buna karşılık Afrika ülkelerinde uygulanan *New Ekstraktivizm* ekonomi modeli uyarınca, devletin madencilik sektöründen daha fazla pay alabilmek için maden işletmelerinden alınan vergileri artırmak ve devletin maden şirketlerindeki bedelsiz olarak hisse oranını yükseltmek gibi eğilimler içinde bulunduğu gözlemlenmektedir.

Türkiye Gerçeği: Yeni Maden Kanunu İhtiyacı

16

- Türkiye’de madencilik alanında mevzuatta her on yılda bir yapılan değişiklikler, Türkiye’yi dünya ülkeleri arasında daha üst seviyelere çıkarmak yerine sıra kaybetmesine yol açtığı görülmektedir.
- Türkiye’de maden mevzuatı ve ilgili diğer mevzuat değiştirilirken gerçek anlamda Düzenleyici Etki Analizi yapılmalı ve gereği yerine getirilmelidir.
- 1985 yılından bu yana 23 kez değişen 3213 sayılı Maden Kanununun ekseni kaymış ve artık yama tutmaz hale gelmiştir.
- Dünyada modern eğilimleri yansıtan başarılı ülke kanun/uygulamaları ile ülkemiz gerçekleri bir potada eritilerek yeni baştan bir **TÜRK MADEN KANUNU** hazırlanmalıdır.

İlginiz için Teşekkürler

Image Credit: sakkmasterke / Shutterstock

17

14.11.2019